

اطلاع‌شناسی

INFORMIOLOGY

چکیده

این تحقیق نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیأت علمی دانشگاه خلیج فارس را مورد بررسی قرار می‌دهد. یافته‌ها نشان داد که انگیزه اعضای هیأت علمی از جست‌وجوی اطلاعات، کسب اطلاعات تخصصی و تدریس است. آنها برای جست‌وجوی اطلاعات از دوروش رسمی و غیررسمی استفاده می‌کنند که مهم‌ترین منبع رسمی مورد استفاده کتاب و مجلات خارجی است. ارتباط با متخصصان داخل و خارج از کشور و حضور در گردهمایی‌های داخلی دو منبع مهم غیررسمی اطلاعات هستند. از میان انواع اطلاعات، استفاده از اطلاعات علمی در اولویت قرار دارد و مهم‌ترین روش کسب اطلاعات استفاده از برگه‌دان کتابخانه، مشورت با همکاران ذکر شده است. فقدان منابع مورد نیاز در کتابخانه، عدم آگاهی از وجود منابع، و کمبود وقت از مهم‌ترین عوامل عدم دسترسی به اطلاعات هستند. اعضای هیأت علمی برای دست‌یابی به اطلاعات از منابع چاپی و الکترونیکی استفاده می‌کنند. مهم‌ترین منبع الکترونیکی مورد استفاده از آنها اینترنت است.

کلیدواژه‌ها: نیاز اطلاعاتی، رفتار اطلاع‌یابی، اعضای هیأت علمی، دانشگاه خلیج فارس، بوشهر.

بررسی نیازهای اطلاعاتی و
رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیأت
علمی دانشگاه خلیج فارس

مرضیه یاری زنگنه

بررسی نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیأت علمی دانشگاه خلیج فارس

مرضیه یاری زنگنه^۱

مقدمه

اطلاعات و استفاده از آن در تحقیق و پیشرفت دانش همواره یکی از مسائل مهم تمدن بشری به شمار آمده است، به طوری که وجود و تولید حجم زیادی از اطلاعات گوناگون قرن حاضر را به عصر اطلاعات و ارتباطات تبدیل کرده و پدیده‌ای به نام انفجار اطلاعات را به وجود آورده است. با گسترش منابع اطلاعاتی در دنیا، دانستن این نکته حائز اهمیت است، افرادی که در نهایت از این اطلاعات عظیم بهره خواهند گرفت در توانایی پرداختن به اطلاعات دچار محدودیت هستند و در واقع، آنها نیاز به اطلاعات زیاد ندارند، بلکه اطلاعات مناسب و دقیق‌تر می‌خواهند (روس، ۱۳۷۹).

بنابراین، مسلم است که اطلاعات باید با نیازهای خاص و متغیر استفاده‌کنندگان مطابقت داشته باشد. دانشگاه‌ها از مهم‌ترین مراکز آموزشی و پژوهشی هر کشوری به شمار می‌آیند. در نظام‌های آموزشی علاوه بر منابع انسانی و مالی، وجود منابع اطلاعاتی مناسب جهت تدریس و تحقیق نیز ضروری است. منابع اطلاعاتی ابزارهایی هستند که دسترسی-پژوهشگران را به اطلاعات مورد نیاز تسریع می‌کنند؛ و کتابخانه‌های دانشگاهی به عنوان مراکز گردآوری، نگهداری، و اشاعه اطلاعات علمی و کانون تأمین

۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی

امکانات تحقیق برای پژوهشگران نقش مهمی دارند که می‌توانند با گردآوری مجموعه غنی و سازمان‌یافته، امکان دست‌یابی به منابع مورد نیاز را فراهم آورده و بخشی از نیازهای آموزشی و اطلاعاتی محققان را تأمین نمایند.

بیان مسئله

امروزه علاوه بر افزایش کمی منابع علمی، شکل‌های مختلف اطلاعات نیز دستخوش تحول گردیده است. از آنجا که یکی از اهداف تولید و انتشار اطلاعات تأمین نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان است، کسب اطلاعات درباره استفاده‌کنندگان می‌تواند در شناخت نیازها و رفع مشکلات آنها در جست‌وجوی اطلاعات مؤثر واقع شود. با بررسی رفتار اطلاع‌یابی استفاده‌کنندگان، مراکز اطلاع‌رسانی می‌توانند به‌طور مؤثر و بهینه اطلاعات مورد نیاز را در اختیار پژوهشگران قرار داده و از این طریق به انجام آموزش و پژوهش کمک کنند. در حال حاضر هیچ‌گونه اطلاعات مدون و دقیقی درباره نیازهای اطلاعاتی اعضای هیأت علمی دانشگاه خلیج فارس بوشهر موجود نیست. لذا، این پژوهش در صدد است تا با بررسی و شناسایی نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیأت علمی دانشگاه مذکور عوامل و راه‌کارهای مؤثر در رفع این نیازها را تعیین و تبیین نموده و ضمن شناسایی موانع و مشکلات موجود در راه دسترسی به اطلاعات علمی، پیشنهادات لازم را در جهت توسعه و بهبود خدمات اطلاع‌رسانی در این زمینه ارائه نماید.

پرسش‌های اساسی

پژوهش حاضر بر آن است تا به پرسش‌های زیر پاسخ دهد:

۱. منابع اطلاعاتی مورد استفاده اساتید کدامند؟
۲. کدامیک از راه‌های کسب اطلاع (کانال‌های رسمی و غیررسمی) بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرد؟
۳. اعضای هیأت علمی اطلاعات تخصصی خود را چگونه تأمین می‌کنند؟ و برای دست‌یابی آسان به اطلاعات با چه مشکلاتی مواجه هستند؟
۴. هدف اعضای هیأت علمی از جست‌وجوی اطلاعات چیست و از چه روش‌هایی برای کسب اطلاعات استفاده می‌کنند؟

۵. نحوه دست‌یابی اعضای هیأت علمی به اطلاعات چگونه است و از کدامیک از منابع الکترونیکی بیشتر استفاده می‌کنند؟
۶. آیا اختلاف معنی‌داری میان رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیأت علمی و متغیرهایی مانند جنسیت، مدرک تحصیلی، مرتبه علمی، سابقه و، زمینه فعالیت وجود دارد؟

جامعه مورد مطالعه و شیوه گردآوری داده‌ها

جامعه مورد مطالعه اعضای هیأت علمی دانشگاه خلیج فارس در سال تحصیلی ۱۳۸۱-۱۳۸۰ هستند. به دلیل محدود بودن جامعه آماری (۱۰۸ نفر) کل جامعه مورد مطالعه قرار گرفت و اطلاعات مورد نیاز از طریق پرسشنامه جمع‌آوری شد. پرسشنامه‌ها میان کل جامعه توزیع گردید؛ که با پیگیری‌های متعدد، ۹۶ پرسشنامه تکمیل و عودت داده شد. بدین ترتیب، میزان پرسشنامه‌های برگشتی ۸۸/۹ درصد جامعه مورد بررسی است. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های استخراج شده از پرسشنامه از آمار توصیفی و تحلیلی و نرم‌افزار آماری علوم اجتماعی (SPSS) استفاده شد. برای یافتن درصد اعضای هیأت علمی براساس متغیرهایی مانند جنسیت، مدرک تحصیلی، مرتبه علمی، منابع مورد استفاده و مشکلات آنها و غیره توزیع فراوانی مورد استفاده قرار گرفت. برای سنجش عوامل مؤثر در رفتار اطلاع‌یابی، از آزمون کای اسکور یا مجذور خی استفاده گردید.

مطالعات پیشین

الف. در ایران

از سال ۱۳۵۴ تاکنون پژوهش‌های مختلفی در زمینه مورد بحث در قالب پایان‌نامه انجام گرفته است که در زیر به برخی از آنها اشاره می‌شود.

مکی‌زاده تفتی (۱۳۷۶) در تحقیق خود نشان داده است که مهم‌ترین منابع اطلاعاتی مورد استفاده اساتید، مجلات داخلی و خارجی و در مرحله بعد کتاب است. از میان منابع غیررسمی اطلاعات، حضور در همایش‌های خارجی، تماس با همکاران داخل و خارج از کشور از اهمیت بالایی برخوردار بوده است. همچنین بیشترین انگیزه اساتید در جست‌وجوی اطلاعات، یافتن اطلاعات در زمینه تحقیق و تدریس بیان شده است. در مورد روش و شیوه استفاده از منابع اطلاعاتی، چکیده‌نامه‌ها و نمایه‌نامه‌ها در درجه نخست اهمیت قرار داشته‌اند.

تصویری قمصری (۱۳۷۸) در بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیأت علمی سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران در مراکز تهران، شیراز، و مشهد نشان داد که انگیزه اصلی جست‌وجوی اطلاعات انجام کارهای ژوهشی است. از میان انواع اطلاعات مورد جست‌وجو، اطلاعات علمی و فنی از اهمیت بیشتری برخوردار بوده است. اعضای هیأت علمی جامعه مورد بررسی از دو مجرای رسمی و غیررسمی برای جست‌وجوی اطلاعات استفاده کرده‌اند؛ که از میان منابع رسمی نشریات ادواری و کتاب و از منابع غیررسمی، ارتباط با پژوهشگران و حضور در همایش‌ها از اهمیت بیشتری برخوردار بوده است. یافته‌ها همچنین تفاوت معناداری بین رفتار اطلاع‌یابی و مرتبه علمی اعضای هیأت علمی را نشان داده است.

نورمحمدی (۱۳۸۰) رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیأت علمی دانشگاه شاهد را مورد بررسی قرار داد. یافته‌های وی نشان می‌دهد که بیشترین انگیزه اعضای هیأت علمی این دانشگاه در جست‌وجوی اطلاعات، تدریس (۹۲/۸ درصد) بوده است. در مورد استفاده از منابع رسمی اطلاعات، کتاب در اولویت اول و به دنبال آن نشریات ادواری و مجموعه مقالات خارج از کشور در اولویت‌های بعدی قرار گرفته‌اند. از منابع غیررسمی، تلاش شخصی و حضور در گردهمایی‌های علمی داخل کشور از اهمیت بالایی برخوردار است. مهم‌ترین شیوه بازیابی اطلاعات منابع کتابشناختی ذکر شده است.

یمین فیروز (۱۳۸۲) در بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد از اینترنت نشان داد که مهم‌ترین هدف آنها از جست‌وجوی اطلاعات انجام فعالیت‌های آموزشی است. رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیأت علمی در حوزه‌های مختلف متفاوت است و متغیرهای مرتبه علمی و سابقه کار از جمله عوامل مؤثر بر رفتار اطلاع‌یابی آنان از اینترنت محسوب می‌شود.

اسدی (۱۳۸۳) در بررسی تأثیر استفاده از اینترنت بر رفتار اطلاع‌یابی پژوهشی اعضای هیأت علمی رشته‌های مختلف دانشگاه تهران نشان داد که تفاوت معناداری میان اعضای هیأت علمی گروه‌های آموزشی مختلف از لحاظ توانایی و استفاده از اینترنت وجود دارد و کسانی که توانایی بالایی در استفاده از اینترنت داشته‌اند تمایل بیشتری به استفاده از آن نشان داده‌اند.

وکیلی فرد (۱۳۸۴) در بررسی تأثیر اینترنت بر فعالیت‌های اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان کسب اطلاعات تخصصی روزآمد را مهم‌ترین انگیزه

جامعه مورد تحقیق خود در استفاده از اینترنت می‌داند. اعضای هیأت علمی استفاده از اینترنت را در افزایش کیفیت فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی به میزان زیاد مؤثر دانسته‌اند.

ب. در خارج

قدمت ارزیابی نیازهای اطلاعاتی در خارج از کشور به سال ۱۹۲۰ م برمی‌گردد. اما کار عملی در این زمینه برای نخستین بار در سال ۱۹۵۰ م در امریکا آغاز گردید. از آنجا که ذکر همه موارد در این مقاله امکان‌پذیر نبود به معرفی پژوهش‌هایی که با موضوع حاضر بیشتر مربوط بود اکتفا گردید.

ویت^۱ (۱۹۵۹) در پژوهشی با عنوان "محققان و منابع اطلاعات علمی" به بررسی نیازهای اطلاعاتی متخصصان اسکاندیناویایی در رشته‌های شیمی، فیزیک و زیست‌شناسی پرداخت. مطالعات وی نشان داد که این افراد به‌طور عمده در سه مورد به منابع اطلاعاتی مراجعه می‌کنند:

۱. هنگام نیاز به اطلاعات جاری و روزآمد در زمینه تخصصی و رشته‌های وابسته؛

۲. برای انجام فعالیت‌های پژوهشی روزمره؛

۳. هنگامی که دست‌اندرکار پروژه، تکمیل، و تهیه گزارش آن هستند.

ون استیوندل^۲ (۱۹۸۱) تحقیقی در مورد شیوه‌های جست‌وجوی اطلاعات میان دانشمندان علوم اجتماعی و علوم پایه انجام داد. یافته‌های وی نشان داد که دانشمندان علوم اجتماعی بیشتر از فهرست‌های موضوعی کتابخانه و تورق کتاب بهره می‌گیرند (۳۵/۶ درصد) و تنها ۲۴/۹ درصد از منابع ارجاعی در کتابشناسی‌ها و یا مقالات ادواری‌ها استفاده می‌کنند؛ درحالی‌که دانشمندان علوم پایه بیشتر از اطلاعات کتابشناختی ادواری‌ها استفاده می‌کنند.

بیکنلر و وارد^۳ (۱۹۸۸) در تحقیقی با عنوان رفتار اطلاع‌یابی دانشمندان علوم زمین به بررسی مشکلات زمین‌شناسان در بازیابی و پردازش اطلاعات پرداختند. اطلاعات مورد نیاز این تحقیق از طریق مصاحبه با ۵۶ نفر از محققان در ۸ ایالت امریکا گردآوری شد. نتایج تحقیق نشان داد که نشریات ادواری و تماس‌های شخصی از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. زمین‌شناسان در جست‌وجوی اطلاعات به ندرت از پایگاه‌های اطلاعاتی و روش‌های رایانه‌ای مانند پست الکترونیکی استفاده می‌کنند. آنها وابستگی

1. Voigt
2. Van styvendel
3. Bichteler & Ward

زیادی به همکاران دارند و علاقه کمتری به جست‌وجوهای شخصی و استفاده از خدمات کتابشناختی از خود نشان می‌دهند. هم‌چنین این مطالعه تفاوت‌هایی را در شیوه‌های جست‌وجو و دریافت اطلاعات توسط پاسخگویان نشان داد.

شوهم^۱ (۱۹۹۸) نیز عناصر اصلی رفتار اطلاع‌یابی، یعنی نیازها و مجراهای دست‌یابی به اطلاعات و منابع اطلاعاتی را مورد بررسی قرار داد. یافته‌های وی نشان داد که نشریات تخصصی با ۹۱/۵ درصد در درجه اول اهمیت و تک‌نگاشت‌ها با ۸۵/۴ درصد در درجه دوم اهمیت قرار دارند. بین منابع غیررسمی، شرکت در همایش‌ها و تماس و مشورت با همکاران از اهمیت بالایی برخوردار است. هم‌چنین دانشمندان علوم اجتماعی (۵۰ درصد) در مقایسه با دانشمندان علوم پایه (۳۸/۶۲ درصد) و علوم انسانی (۳۲ درصد) بیشترین استفاده را از منابع رایانه‌ای داشته‌اند. رسانه‌های چاپی با ۵۴ درصد استفاده در درجه نخست و رسانه‌های الکترونیکی با ۴۸/۶ درصد در مرحله بعد قرار دارند. به‌طور کلی، محققان از منابع رایانه‌ای و بحث‌های گروهی در اینترنت کمتر استفاده می‌کنند.

اکلیف (۲۰۰۰) رفتار اطلاع‌یابی متخصصان علوم انسانی در دانشگاه ایالت کنت را مورد بررسی قرار داد. وی دریافت که بین زمینه موضوعی، مرتبه دانشگاهی، تجارب آموزشی، سن و جنسیت پاسخگویان، روش‌های جست‌وجو، و نگرش آنان نسبت به روش‌های تحقیق و استفاده از منابع الکترونیکی رابطه وجود دارد.

مجید^۲ (۲۰۰۰) رفتار اطلاع‌یابی دانشمندان کشاورزی در مالزی را مورد مطالعه قرار داد. نتایج حاصل از این بررسی نشان داد که دانشمندان ۱۶ درصد و اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها ۹/۳ درصد از وقت خود را صرف مطالعه و پیشینه تحقیق می‌کنند. از میان منابع رسمی اطلاعات، مجلات و مقالات نقد و بررسی در اولویت قرار دارند. ارتباط با همکاران متخصص در تبادل اطلاعات از مهم‌ترین کانال‌های غیررسمی اطلاعات ذکر شده است.

عبدالله^۳ (۲۰۰۲) در بررسی نیازهای اطلاعاتی دانشجویان افریقایی دانشگاه اسلامی بین‌المللی مالزی دریافت که این دانشجویان برای کسب اطلاعات مورد نیاز خود به ترتیب بیشتر از کتاب، نشریات، و اینترنت استفاده می‌کنند.

فرانسیس^۴ (۲۰۰۵) در بررسی رفتار اطلاع‌یابی دانشمندان علوم اجتماعی دانشگاه آگوستین توباگو نشان داد که کتاب مهم‌ترین منبع برای تدریس و مجلات تخصصی مهم‌ترین منبع برای انجام فعالیت‌های پژوهشی محسوب می‌شود. روش دستیابی

1. Shohom
2. Majid
3. Abdoulaye
4. Francis

الکترونیکی بیشتر از چاپی مورد استفاده قرار می‌گیرد. تأمین منابع مورد نیاز از طریق امانت بین کتابخانه‌های کمتر مورد استفاده قرار می‌گیرد. عدم دسترسی به متن کامل مقالات مجلات تخصصی و فقدان منابع کافی در کتابخانه این دانشگاه به عنوان مهم‌ترین مشکلات در تأمین منابع مورد نیاز مطرح شده است.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود ۳۰ نفر از دانشکده ادبیات و علوم انسانی (۳۱/۳ درصد)، ۲۸ نفر از دانشکده علوم پایه (۲۹/۲ درصد)، ۲۵ نفر از دانشکده مهندسی (۲۶ درصد)، ۸ نفر از دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی (۸/۳ درصد) و ۵ نفر از مرکز مطالعات و پژوهش‌های خلیج فارس (۵/۲ درصد) اعضای هیأت علمی دانشگاه خلیج فارس را تشکیل می‌دهند.

جدول ۱. توزیع فراوانی و درصد استادان مورد مطالعه به تفکیک دانشکده‌ها

محل فعالیت	تعداد	درصد
ادبیات و علوم انسانی	۳۰	۳۱/۳
علوم پایه	۲۸	۲۹/۲
علوم مهندسی	۲۵	۲۶
کشاورزی و منابع طبیعی	۸	۸/۳
مرکز مطالعات خلیج فارس	۵	۵/۲
جمع	۹۶	۱۰۰

جدول ۲ فراوانی پاسخگویان را بر حسب انگیزه و هدف‌های جست‌وجوی اطلاعات نشان می‌دهد. غالب اساتید در ۴ دانشکده هدف از جست‌وجوی اطلاعات را کسب اطلاعات تخصصی روزآمد و افزایش کارآیی در امر تدریس (۸۹/۶ درصد) ذکر کرده‌اند. در مرکز مطالعات، کسب اطلاعات تخصصی با بیشترین فراوانی (۱۰۰ درصد) در اولویت اول و شناسایی منابع تخصصی با ۸۰ درصد در اولویت دوم قرار دارد که با توجه به اینکه این مرکز واحدی تحقیقاتی است این امر بدیهی می‌نماید. انتشار آثار علمی و کسب اطلاعات برای بالا بردن معلومات عمومی به ترتیب در اولویت‌های بعدی قرار دارند.

جدول ۲. انگیزه و هدف‌های کوش اطلاعات اعضای هیأت علمی به تفکیک دانشکده‌ها

جمع کل	دانشکده‌ها										انگیزه جستجو	
	مرکز مطالعات		کشاورزی		مهندسی		علوم پایه		علوم انسانی			
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۸۹/۶	۸۶	۱۰۰	۰.۵	۸۷/۵	۷	۸۸	۲۲	۸۹/۳	۲۵	۹۰	۲۷	کسب اطلاعات تخصصی روزآمد
۷۴	۷۴	۴۰	۲	۸۷/۵	۷	۱۹	۷۶	۷۱/۴	۲۰	۸۶/۷	۲۶	افزایش معلومات عمومی
۸۹/۶	۸۶	۶۰	۳	۱۰۰	۸	۸۸	۲۲	۸۵/۷	۲۴	۹۶/۷	۲۹	افزایش کارایی تدریس
۸۳/۳	۸۰	۸۰	۴	۸۷/۵	۷	۷۲	۱۸	۸۵/۷	۲۴	۹۰	۲۷	شناسایی منابع تخصصی
۸۰/۲	۷۷	۸۰	۴	۸۷/۵	۷	۷۲	۱۸	۶۷/۹	۱۹	۹۶/۷	۲۹	انتشار آثار علمی

منابع اطلاعاتی

شیوه‌های جست‌وجوی اطلاعات خود بیه دو شاخه استفاده از منابع رسمی و غیررسمی تقسیم می‌شود.

الف. منابع رسمی اطلاعات

با توجه به مندرجات جدول ۳ بیشترین درصد پاسخ‌ها مربوط به کتاب است. به نظر می‌رسد موجود بودن این منبع در تمام کتابخانه‌ها و نیز سهولت دسترسی و آشنایی بیشتر پژوهشگران با این منبع اطلاعاتی سبب شده است که درصد بالایی از استفاده را به خود اختصاص دهد. به عبارت دیگر، ۱۰۰ درصد در حوزه علوم انسانی، ۹۶/۴ درصد در حوزه علوم پایه، ۹۲ درصد در حوزه علوم فنی و مهندسی، ۱۰۰ درصد در حوزه کشاورزی و منابع طبیعی، و ۱۰۰ درصد در مرکز مطالعات پژوهش‌های خلیج فارس به این منبع اطلاعاتی توجه بیشتری داشته‌اند. بعد از کتاب مجلات خارجی با ۸۵/۴ درصد فراوانی در درجه دوم اهمیت قرار دارد.

همگامی مجلات خارجی با پیشرفت‌های علمی نوین، مطالب روزآمد و متنوع، همچنین دربرگرفتن نتایج تحقیقات و گزارش‌های تخصصی از دلایل استفاده بالا ذکر شده است. با آنکه نشریات ادواری در حوزه علوم و فنون اهمیت زیادی دارند، معمولاً در تحقیقاتی که در کشور ما انجام شده، این‌گونه نشریات از نظر اولویت استفاده بعد از

کتاب قرار گرفته‌اند. عدم تخصیص بودجه کافی، به موقع نرسیدن نشریات، و در نهایت در دسترس نبودن نشریات علمی و تخصصی را می‌توان از دلایل مهم این امر ذکر کرد. در میان منابع رسمی اطلاعات، استفاده از ثبت نامه‌ها، مواد سمعی و بصری، کاتالوگ‌ها و بروشورها کمترین میزان استفاده را به خود اختصاص داده‌اند. عدم دسترسی و فقدان این‌گونه منابع در کتابخانه‌های مورد مطالعه، همچنین گرانی تهیه و استفاده از آنها توسط خود اساتید عدم استفاده از آنها را سبب گردیده است.

جدول ۳. میزان استفاده از منابع رسمی اطلاعاتی به تفکیک دانشکده‌ها

جمع کل	دانشکده‌ها										منابع رسمی اطلاعات	
	مرکز مطالعات		کشاورزی		فنی مهندسی		علوم پایه		علوم انسانی		تعداد	درصد
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
۹۶/۹	۹۳	۱۰۰	۵	۱۰۰	۸	۹۲	۲۳	۹۶/۷	۲۷	۱۰۰	۳۰	کتاب
۷۰/۸	۶۸	۶۰	۳	۸۷/۵	۷	۶۴	۱۶	۶۰/۷	۱۷	۷۶/۷	۲۳	مجلات داخلی
۸۵/۴	۸۲	۱۰۰	۵	۷۵/۵	۶	۹۶	۲۴	۸۵/۷	۲۴	۷۶/۷	۲۳	مجلات خارجی
۵۰	۴۸	۱۰۰	۵	۶۲/۵	۵	۲۸	۷	۵۷/۱	۱۶	۵۰	۱۵	پایان نامه‌ها
۵۵/۲	۵۳	۱۰۰	۵	۸۷/۵	۷	۳۶	۹	۵۷/۱	۱۶	۵۳/۳	۱۶	گزارشات
۵۳/۱	۵۱	۸۰	۴	۶۲/۵	۵	۵۶	۱۴	۴۶/۴	۱۳	۵۰	۱۵	مجموعه مقالات
۴۴/۸	۴۳	۶۰	۳	۷۵	۶	۲۴	۶	۵۳/۶	۱۵	۴۳/۳	۱۳	چکیده نامه‌ها
۳۵/۴	۳۴	۶۰	۳	۶۲/۵	۵	۳۶	۹	۲۵	۷	۲۳/۳	۱۰	کاتالوگ‌ها
۳۵/۴	۳۴	۴۰	۲	۶۲/۵	۵	۴۰	۱۰	۲۵	۷	۳۳/۳	۱۰	مواد سمعی بصری
۱۸/۸	۱۸	-	-	۵۰	۴	۱۶	۴	-	-	-	-	ثبت نامه‌ها

ب. منابع غیررسمی اطلاعات

همان‌طور که از جدول ۴ مستفاد می‌گردد از میان منابع غیررسمی اطلاعات ارتباط با متخصصان و پژوهشگران داخل و خارج از کشور در میان استادان جایگاه خاص داشته و درصد استفاده قابل توجهی را به خود اختصاص داده است. در حوزه

علوم انسانی ۹۶/۷ درصد، در حوزه علوم پایه ۸۹/۳ درصد، در حوزه فنی و مهندسی، کشاورزی و منابع طبیعی و مرکز مطالعات ۱۰۰ درصد به این منبع اطلاعاتی توجه داشته‌اند. حضور در گردهمایی‌های داخلی و خارجی در اولویت بعدی قرار دارد. بالا بودن درصد استفاده این منابع به دلیل اهمیت آن در انتقال اطلاعات روزآمد، نتایج تحقیقات ارائه شده، و کسب تجارب مختلف در حوزه‌های علمی ذکر شده است.

جدول ۴. میزان استفاده از منابع غیررسمی اطلاعاتی به تفکیک دانشکده‌ها

جمع کل	دانشکده‌ها										منابع غیررسمی اطلاعات	
	مرکز مطالعات		کشاورزی		فنی مهندسی		علوم پایه		علوم انسانی			
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
۹۵/۸	۹۲	۱۰۰	۵	۱۰۰	۸	۱۰۰	۲۵	۸۹/۳	۲۵	۹۶/۷	۲۹	ارتباط با متخصصان داخلی و خارج کشور
۹۱/۷	۸۸	۱۰۰	۵	۷۵	۶	۱۰۰	۲۵	۸۹/۳	۲۵	۹۰	۲۷	تجارب شخصی
۹۳/۸	۹۰	۱۰۰	۵	۱۰۰	۸	۱۰۰	۲۵	۸۹/۳	۲۵	۹۰	۲۷	گردهمایی‌های داخلی
۹۱/۷	۸۸	۱۰۰	۵	۸۷/۵	۷	۹۶	۲۴	۸۹/۳	۲۵	۹۰	۲۷	گردهمایی‌های خارج
۶۴/۶	۶۲	۱۰۰	۵	۵۰	۴	۸۴	۲۱	۹۶/۴	۲۷	۱۶/۷	۵	مشورت با همکاران

منابع رسمی و غیررسمی اطلاعات در هر دو زمینه تدریس و پژوهش کاربرد دارند. اما همان‌طور که ملاحظه گردید، اکثر جامعه مورد مطالعه از منابع رسمی بیشتر از منابع غیررسمی استفاده می‌کنند. به طوری که در حوزه علوم انسانی ۳۳/۳ درصد، در حوزه علوم پایه ۳۹/۳ درصد، در حوزه فنی و مهندسی ۲۸ درصد، در حوزه کشاورزی و منابع طبیعی ۵۰ درصد را به خود اختصاص داده است؛ در حالی که منابع غیررسمی فقط در علوم انسانی ۳/۳ درصد و در علوم پایه ۷/۱ درصد مورد استفاده قرار گرفته است. این نتیجه حاکی از آن است که اگرچه منابع غیررسمی دارای اطلاعات مفید هستند، به طور کامل نمی‌توان به آن متکی بود زیرا اطلاعات این منابع که بعضاً به صورت شفاهی است ممکن است غیردقیق باشند. از سوی دیگر، استفاده از منابع رسمی، محدودیت زمانی، مکانی، و موضوعی ندارد و همچنین امکان دسترسی به آنها آسان‌تر و سریع‌تر است.

نحوه دست‌یابی اعضای هیأت علمی به منابع اطلاعاتی

یافته‌های این بخش از پژوهش نشان داد که تعداد زیادی از پاسخگویان (۸۴/۴ درصد) استفاده از هر دو منبع چاپی و الکترونیکی را عنوان کرده‌اند. استفاده از منابع چاپی و الکترونیکی مشترکاً در حوزه علوم انسانی ۹۳/۳ درصد، در حوزه علوم پایه ۸۲/۱ درصد، در حوزه فنی و مهندسی ۸۴ درصد، در حوزه کشاورزی و منابع طبیعی ۵۰ درصد، و در حوزه مرکز مطالعات و پژوهش‌های خلیج فارس ۱۰۰ درصد بوده است. با وجود این، استفاده از منابع چاپی به تنهایی بیشتر از استفاده از منابع الکترونیکی به تنهایی است. این یافته‌ها نشان می‌دهد که علی‌رغم وجود خدمات گسترده و متنوع منابع الکترونیکی، خصوصاً اینترنت، هنوز استفاده از منابع چاپی در اولویت قرار دارد.

استفاده از منابع رایانه‌ای در تأمین نیازهای اطلاعاتی

طبق داده‌های جدول ۵ بیشترین استفاده از منابع رایانه‌ای در هر ۵ دانشکده مربوط به استفاده از شبکه اینترنت است. استفاده از این شبکه در حوزه علوم انسانی ۵۳/۳ درصد، در حوزه علوم پایه ۷۵ درصد، در حوزه فنی و مهندسی ۶۰ درصد، در حوزه کشاورزی و منابع طبیعی ۲۵ درصد، و در مرکز مطالعات ۴۰ درصد است. دیسک‌های فشرده نوری و اینترنت با ۲۳/۹ درصد استفاده، مشترکاً در اولویت بعدی قرار دارند. پایگاه‌های اطلاعاتی و دیسک‌های فشرده نوری به تنهایی به ندرت مورد استفاده قرار می‌گیرند. در این بررسی ۱۵/۶ درصد اساتید از هیچ‌یک از منابع رایانه‌ای استفاده نمی‌کنند.

جدول ۵. میزان استفاده اعضای هیأت علمی از منابع رایانه‌ای

منابع کامپیوتری	دانشکده‌ها								جمع کل		
	علوم انسانی		علوم پایه		فنی مهندسی		کشاورزی			مرکز مطالعات	
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
دیسک‌های نوری	۲	۶/۷	-	-	۱	۴	-	-	-	۳	۳/۱
اینترنت	۱۶	۵۳/۵	۲۱	۷۵	۱۵	۶۰	۲	۲۵	۲	۵۶	۵۸/۳
پایگاه‌های اطلاعاتی	۱	۳/۳	-	-	-	-	-	-	-	۱	۱
هیچ‌کدام	۲	۶/۷	۵	۱۷/۹	۴	۱۶	۴	۵۰	۴	۱۵	۱۵/۶
دیسک‌های فشرده و اینترنت	۹	۳۰	۲	۷/۱	۵	۲۰	۲	۲۵	۳	۲۱	۲۱/۹
جمع	۳۰	۱۰۰	۲۸	۱۰۰	۲۵	۱۰۰	۸	۱۰۰	۵	۹۶	۱۰۰

روش جست‌وجوی اطلاعات کتابشناختی

استفاده از انواع خدمات جست‌وجوی اطلاعاتی نظیر چکیده‌نامه‌ها، نمایه‌نامه‌ها و کتابشناسی‌ها، پایگاه‌های اطلاعاتی و غیره می‌تواند نقش مؤثری در بازیابی اطلاعات مورد نیاز داشته باشد. براساس اطلاعات مندرج در جدول ۶ مشاهده می‌شود که در این مورد نیز پاسخگویان به بیش از یک گزینه از روش‌های جست‌وجو اشاره کرده‌اند. به همین دلیل جمع کل درصدها ذکر نشده است. در این بررسی استفاده از برگه‌دان کتابخانه در حوزه علوم انسانی ۷۳/۳ درصد، حوزه علوم پایه ۷۵ درصد، در حوزه فنی و مهندسی ۷۶ درصد، در حوزه کشاورزی و منابع طبیعی ۸۷/۵ درصد، و در حوزه مرکز مطالعات ۶۰ درصد، به عنوان متداول‌ترین روش جست‌وجوی اطلاعات از دیدگاه اساتید ذکر شده است. مشورت با همکاران، استفاده از نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای، مشورت با کتابدار، استفاده از کتابشناسی‌های تخصصی، چکیده‌نامه‌ها و نمایه‌نامه‌ها و مشاهده قفسه کتاب‌ها به ترتیب اولویت از دیگر روش‌های جست‌وجوی اطلاعات نزد اعضای هیأت علمی بوده است.

جدول ۶. میزان استفاده از روش‌های جست‌وجوی اطلاعات کتابشناختی

جمع کل	دانشکده‌ها										روش‌های جست‌وجو	
	مرکز مطالعات		کشاورزی		فنی مهندسی		علوم پایه		علوم انسانی			
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۷۵	۷۲	۶۰	۳	۸۷/۵	۷	۷۶	۱۹	۷۵	۲۱	۷۳/۳	۲۲	برگه‌دان کتابخانه
۵۹/۴	۵۷	۶۰	۳	۶۲/۵	۵	۵۶	۱۴	۵۷/۱	۱۶	۶۳/۳	۱۹	نرم‌افزارهای کتابخانه
۶۰/۴	۵۸	۸۰	۴	۶۲/۵	۵	۶۰	۱۵	۵۳/۶	۱۵	۶۳/۳	۱۹	مشورت با همکاران
۴۵/۸	۴۴	۴۰	۲	۶۲/۵	۵	۴۸	۱۲	۳۲/۱	۹	۵۳/۳	۱۶	کتابشناسی‌های تخصصی
۴۰/۶	۳۹	۶۰	۳	۵۰	۴	۴۰	۱۰	۲۸/۶	۸	۴۶/۷	۱۴	چکیده‌نامه‌ها و نمایه‌نامه‌ها
۵۵/۲	۵۳	۶۰	۳	۳۷/۵	۳	۶۰	۱۵	۵۳/۶	۱۵	۵۶/۷	۱۷	مشورت با کتابدار
۳۲/۳	۳۱	۲۰	۱	۳۷/۵	۳	۴۰	۱۰	۱۷/۹	۵	۴۰	۱۲	مشاهده قفسه کتاب‌ها

محل تأمین اطلاعات تخصصی

طبق داده‌های جدول ۷ به میزان ۶۷/۷ درصد اساتید دانشگاه خلیج فارس به منظور دست‌یابی به اطلاعات مورد نیاز ابتدا به کتابخانه مرکزی دانشگاه خلیج فارس و در مرحله بعد به کتابخانه‌های شخصی (۶۰ درصد) و در مرحله سوم به سایر کتابخانه‌ها (۳۳/۳ درصد) مراجعه می‌کنند؛ و عده محدودی (۲۷/۱ درصد) از کتابخانه‌های محل کار استفاده می‌کنند. فقدان منابع مورد نیاز، کمی مراجعه آنها را به کتابخانه‌های محل کار را توجیه می‌کند. از میان سایر کتابخانه‌های مورد مراجعه، استفاده از منابع اطلاعاتی کتابخانه‌های دانشگاه شیراز از درصد قابل توجهی برخوردار است. بُعد مسافت، فارغ‌التحصیل بودن اکثر اساتید از دانشگاه شیراز، و آشنایی بیشتر آنها با منابع اطلاعاتی این دانشگاه از اهم دلایل استفاده بالای منابع اطلاعاتی این دانشگاه است.

جدول ۷. محل تأمین اطلاعات اعضای هیأت علمی به تفکیک دانشکده‌ها

جمع کل	دانشکده‌ها						کتابخانه‌ها					
	مرکز مطالعات		کشاورزی		فنی مهندسی			علوم انسانی				
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد			
۶۰/۴	۵۸	۶۰	۳	۵۰	۴	۵۶	۱۴	۵۰	۱۴	۷۰	۲۱	کتابخانه شخصی
۶۷/۷	۶۵	۲۰	۱	۱۲/۵	۱	۶۸	۱۷	۷۵	۲۱	۷۰	۲۱	کتابخانه مرکزی دانشگاه
۲۷/۱	۲۶	۲۰	۱	۷۵	۶	۱۶	۴	۱۰/۷	۳	۳۶/۷	۱۱	کتابخانه محل کار
۳۳/۳	۳۲	۸۰	۴	۶۲/۵	۵	۲۰	۵	۲۱/۴	۶	۴۰	۱۲	سایر کتابخانه‌ها

موانع دسترسی آسان به اطلاعات تخصصی

در هر زمینه از کار و تحقیق مشکلات و مسائلی در راه دستیابی به هدف وجود دارد. آگاهی از این مشکلات سبب ارائه خدمات بهتر می‌شود. با توجه به مشکلات مطرح شده از سوی اساتید داده‌های جدول ۸ نشان می‌دهد که فقدان منابع مورد نیاز در کتابخانه محل کار در حوزه علوم انسانی ۸۶/۷ درصد، در حوزه علوم پایه ۸۲/۱ درصد، در حوزه فنی و مهندسی ۸۴ درصد، در حوزه کشاورزی و منابع طبیعی ۸۷/۵ درصد، و مرکز مطالعات ۱۰۰ درصد از مشکلات دسترسی به اطلاعات را به خود اختصاص داده است. نتایج حاصل نشانگر این است که مجموعه کتابخانه مطابق با مواد و منابع روزآمد

نیست و کتابخانه‌ها نتوانسته‌اند مجموعه‌ای خوب و متناسب با نیازهای اطلاعاتی مورد قبول مراجعان خود فراهم آورند. البته عواملی چون مسائل ارزی، تنگناهای اقتصادی، و مشکلات مربوط به سفارش و دریافت منابع نیز در این زمینه مؤثر بوده‌اند.

جدول ۸. موانع دسترسی اعضای هیأت علمی به اطلاعات به تفکیک دانشکده‌ها

جمع کل	دانشکده‌ها										عدم دسترسی	
	مرکز مطالعات		کشاورزی		فنی مهندسی		علوم پایه		علوم انسانی			
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۸۵/۴	۸۲	۱۰۰	۵	۸۷/۵	۷	۸۴	۲۱	۸۲/۱	۲۳	۸۶/۷	۲۶	فقدان منابع در محل کار
۱۹/۸	۱۹	-	-	۱۲/۵	۱	۲۰	۵	۲۱/۴	۶	۲۳/۳	۷	عدم آگاهی از وجود منابع
۷/۳	۷	-	-	۱۲/۵	۱	۸	۲	۱۰/۷	۳	۳/۳	۱	سرویس‌دهی نامناسب کتابدار
۱۸/۸	۱۸	-	-	۱۲/۵	۱	۲۴	۶	۱۰/۷	۳	۲۶/۷	۸	کمبود وقت
۱۴/۶	۱۴	۲۰	۱	۵۰	۴	-	-	۷/۱	۲	۲۳/۳	۷	فاصله زیاد کتابخانه از محل کار
۱۴/۶	۱۴	-	-	-	-	۸	۲	۲۵	۷	۲۳/۳	۷	محدودیت ساعات کار کتابخانه

نتیجه‌گیری و بحث

نیاز و شناخت دو عامل مهم و اساسی در استفاده به شمار می‌آیند. مطالعات انجام شده در زمینه نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی در ایران و جهان نشان می‌دهد که عوامل مختلفی مانند زمینه فعالیت سابقه، تخصص، نوع اطلاعات مورد استفاده و مانند آن بر نیازهای اطلاعاتی و در نتیجه رفتار اطلاع‌یابی تأثیر می‌گذارد. از آنجا که این عوامل ثابت نبود و در حال تغییر و تحول هستند و هم‌چنین ویژگی‌های فردی مانند تخصص و سابقه برای همه افراد یکسان نبوده، در نتیجه موضوع نیازهای اطلاعاتی و روش‌های جست‌وجو برای هر محیط و جامعه‌ای باید جداگانه مورد بررسی قرار گیرد تا نتایج آن به نحو مطلوبی به کار گرفته شود. یافته‌های این تحقیق نشان داد که از لحاظ توزیع پراکندگی اعضای هیأت علمی، بیشترین تجمع مربوط به دانشکده ادبیات و علوم انسانی (۳۱/۳۴ درصد) و کمترین تجمع مربوط به مرکز مطالعات و پژوهش‌های خلیج فارس (۵/۲ درصد) است.

از نظر توزیع جنسی ۹۰/۶ درصد اساتید مذکر و ۹/۴ درصد از پاسخ‌دهندگان دارای مدرک تحصیلی فوق لیسانس، ۱۵/۶ درصد دارای مدرک دکترا، و یک درصد دارای مدرک دانشجویی هستند. بدین ترتیب، مرتبه علمی بیش از ۸۴/۴ درصد پاسخ‌دهندگان مربی، ۱۴/۶ درصد استادیار، و ۱ درصد دانشیار است. ۴۷/۹ درصد اساتید دارای سابقه کار ۳ سال و کمتر از ۳ سال هستند، این امر نشانگر فعالیت کادر هیأت علمی جوان و نوپا بودن این دانشگاه است. ۹۴/۸ درصد اعضای هیأت علمی دارای فعالیت‌های آموزشی - پژوهشی و ۵/۲ درصد دارای فعالیت پژوهشی هستند.

انگیزه و هدف اصلی استفاده اعضای هیأت علمی از منابع اطلاعاتی به دست آوردن اطلاعات تخصصی و روزآمد و کسب اطلاعات برای تدریس ذکر شده است. با توجه به اینکه انگیزه و هدف جست‌وجوی اطلاعات بر نوع منابع درخواستی مؤثر است، ضروری است مسئولان کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی در تهیه مواد و منابع اطلاعاتی به نیازهای شغلی مراجعان نیز توجه نمایند.

این پژوهش به نتایج یکسانی با تمام پژوهش‌های مرتبط که جامعه مورد بررسی آنها اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی بوده‌اند دست یافته است. به طور مثال، مکی‌زاده (۱۳۷۶)، نورمحمدی (۱۳۸۰)، بیشترین انگیزه جست‌وجوی اطلاعات جامعه مورد بررسی خود را کسب اطلاعات تخصصی و تدریس عنوان کرده‌اند.

مهم‌ترین منابع رسمی اطلاعاتی مورد استفاده اساتید کتاب است و پس از آن نشریات خارجی ادواری نسبت به منابع دیگر از اهمیت بیشتری برخوردار بوده است. علی‌رغم آنکه نسبت استفاده کنندگان کتاب‌ها بیش از نشریات ادواری است، از نظر اساتید، نشریات ادواری از اهمیت بیشتری برخوردار هستند. این مسئله بیانگر آن است که در صورت کافی بودن نشریات ادواری موجود در کتابخانه‌ها و نیز به موقع رسیدن آنها، میزان استفاده از این منابع، به مراتب بیشتر خواهد شد. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های مکی‌زاده (۱۳۷۶)، نورمحمدی (۱۳۸۰) یکسان است.

از میان مجراهای اطلاعاتی غیررسمی، تماس با پژوهشگران و متخصصان داخل و خارج از کشور و حضور در گردهمایی‌های داخلی نسبت به سایر منابع غیررسمی در اولویت بالاتری قرار دارند. با تقویت مجراهای غیررسمی، اساتید قادر به عضویت و حضور در انجمن‌های تخصصی و دست‌یابی به بخش قابل توجهی از اطلاعات مورد نیاز خود خواهند بود. این نتایج با یافته‌های بیکنتر و وارد (۱۹۸۹)، شوام (۱۹۹۸)، تصویری قمصری (۱۳۷۸) همخوانی دارد.

در مورد نحوه دست‌یابی اعضای هیأت علمی به اطلاعات تخصصی، اکثر اساتید استفاده از هر دو منبع چاپی و الکترونیکی را ذکر کرده‌اند. اما استفاده از منابع چاپی به تنهایی بیش از استفاده از منابع الکترونیکی به تنهایی است. اکثر مطالعات انجام شده در ایران اهمیت استفاده از منابع چاپی را نشان می‌دهند. یافته‌های پژوهشی مکی‌زاده (۱۳۷۶) و تصویری قمصری (۱۳۷۸) استفاده زیاد از منابع چاپی را نشان داده است. یافته‌های لیبشر و همکارانش (۱۹۹۷) نیز نشان داده است که اعضای هیأت علمی برای کسب اطلاعات و رفع نیازهای اطلاعاتی خود ترجیح می‌دهند از منابع سنتی اطلاعات مانند نشریات ادواری و روش‌های غیررسمی مانند ارتباط با همکاران استفاده کنند.

جامعه مورد مطالعه برای جست‌وجوی اطلاعات کتابشناختی به ترتیب اولویت از برگه‌دان کتابخانه، مشورت با همکاران، و پایگاه‌های اطلاعاتی رایانه‌ای بیشترین استفاده را می‌کنند. کمترین استفاده مربوط به مشاهده مستقیم، قفسه کتاب‌ها، چکیده‌نامه‌ها و نمایه‌نامه‌های موضوعی است. درصد بالای استفاده از برگه‌دان را می‌توان به استفاده زیاد از کتاب مربوط دانست؛ به این معنی که دستیابی سریع به کتاب‌ها از طریق برگه‌دان به سهولت امکان‌پذیر است. یافته‌های این پژوهش با یافته‌های نورمحمدی (۱۳۷۶) همخوانی دارد. عدم دسترسی و عدم آشنایی اعضای هیأت علمی با چکیده‌نامه‌ها و نمایه‌نامه‌ها از دلایل موجه استفاده اندک از این منابع به شمار می‌آیند.

استفاده از منابع الکترونیکی برای جست‌وجو و جمع‌آوری اطلاعات نزد پاسخ‌دهندگان از اهمیت بالایی برخوردار است. غالب پاسخ‌دهندگان تأثیر منابع الکترونیکی را در جست‌وجوی اطلاعات "زیاد" ارزیابی کرده‌اند. در میان منابع الکترونیکی شبکه اینترنت بیشترین استفاده (۵۸/۳ درصد) را به خود اختصاص داده است. از میان گروه‌های مختلف استفاده‌کننده، گروه علوم پایه بیش از سایر رشته‌ها از اینترنت سود جست‌وجو است. همچنین دیسک‌های فشرده نوری و پایگاه‌های اطلاعاتی به ندرت مورد استفاده قرار گرفته‌اند، به طوری که در برخی حوزه‌ها اصلاً مورد استفاده قرار نگرفته‌اند. مکی‌زاده (۱۳۷۶) نیز در تحقیق خود نشان داد که استفاده استادان دانشگاه شیراز از دیسک‌های فشرده نوری و پایگاه‌های اطلاعاتی بسیار ناچیز است.

غالب افرادی که در امر دست‌یابی به اطلاعات با موانع و مشکلاتی مواجه بوده‌اند، دلیل اصلی آن را فقدان منابع مورد نیاز در کتابخانه محل کار ذکر کرده‌اند که این امر می‌تواند به دلیل کمبود بودجه کتابخانه و عدم برنامه‌ریزی صحیح و درست در اشتراک

منابع باشد. عدم آگاهی از وجود منابع، کمبود وقت برای جست‌وجوی اطلاعات، فاصله زیاد کتابخانه از محل کار، محدودیت ساعات کار کتابخانه، فقدان خدمت‌دهی مناسب کتابدار به ترتیب اولویت از دیگر مشکلات عنوان شده هستند.

در بررسی عوامل مؤثر بر رفتار اطلاع‌یابی نتایج آزمون مجذور خی نشان داد که بین عامل جنسیت و منبع غیررسمی حضور در گردهمایی‌های داخلی با توجه به مربع کای به دست آمده (۴/۳۲۴) با درجه آزادی ۱، در سطح ۹۵ درصد اطمینان ($p < 0.05$) رابطه معنادار بوده است. بین مدرک تحصیلی و منابع غیررسمی اطلاعات میان اعضای هیأت علمی رابطه معناداری مشاهده شد. بین مرتبه علمی و انگیزه کسب اطلاعات جهت کارآیی در امر تدریس با توجه به مربع کای به دست آمده (۹/۰۹۸) با درجه آزادی ۲، در سطح ۹۵ درصد اطمینان ($p < 0.05$) رابطه معنادار بوده است. هم‌چنین، نتایج آزمون مجذور خی نشان داد که بین زمینه فعالیت و انگیزه کسب اطلاعات برای بالا بردن معلومات عمومی و کارآیی در امر تدریس با توجه به مربع کای به دست آمده با درجه آزادی ۱، در سطح ۹۵ درصد اطمینان ($p < 0.05$) رابطه معنادار بوده است. با توجه به نتایج آزمون مجذور خی بین زمینه فعالیت و منابع رسمی گزارشات تحقیقاتی با توجه به مربع کای به دست آمده (۴/۸۵۳) و پایان‌نامه‌ها با مربع کای به دست آمده (۵/۲۷۵) با درجه آزادی ۱، در سطح ۹۵ درصد اطمینان ($p < 0.05$) رابطه معنادار بوده است. در این بررسی هیچ رابطه معناداری بین سابقه و عناصر تشکیل‌دهنده رفتار اطلاع‌یابی مشاهده نشد.

برخی پیشنهادها

- با توجه به زمینه کاری و شغلی اعضای هیأت علمی، منابع باید روزآمد و با شیوه‌های تدریس و امور پژوهشی آنها مطابقت داشته باشد.
- طبق نتایج حاصله چون کتاب‌ها بیشترین میزان استفاده را داشته‌اند، کتابداران مسئول انتخاب و سفارش کتاب در هماهنگی بیشتر با استادان و برنامه‌های آموزشی و تحقیقاتی، تأکید خود را در مجموعه‌سازی بر نیازهای واقعی استادان بگذارند.
- با توجه به اهمیت استفاده از مجلات خارجی و داخلی با تخصیص اعتبارات ارزی لازم و با سفارش منظم در تهیه مجموعه کاملی از مجلات هسته هر رشته کوشش گردد و دوره‌های ناقص مجله‌های موجود نیز تکمیل گردد.

- با توجه به میزان اندک استفاده از چکیده‌نامه‌ها و نمایه‌نامه‌ها نسبت به سایر روش‌های جست‌وجوی اطلاعات که احتمالاً یکی از دلایل آن عدم آشنایی اساتید نسبت به وجود چنین منابعی و یا عدم آگاهی آنها از نحوه جست‌وجوی این منابع است، آموزش استفاده‌کنندگان از این منابع بسیار مهم به نظر می‌رسد. ضمناً به منظور دسترسی سریع به انبوه اطلاعات منتشر شده، دیسک‌های رایانه‌ای از منابع مذکور تهیه و در اختیار اساتید گذاشته شود.
- کتابخانه‌های دانشگاهی با اتخاذ برنامه‌ریزی صحیح و منظم، استادان را از منابع جدید رسیده به کتابخانه آگاه نمایند، این امر سبب صرفه‌جویی در وقت آنها شده و هم‌چنین مشکل دست‌یابی به اطلاعات "محدودیت وقت و اشتغال زیاد" را تا حدودی برطرف می‌سازد.
- تسهیلات لازم جهت مشارکت اساتید در مجامع و محافل علمی داخل و خارج از کشور فراهم گردد و سعی شود مجموعه مقالات ارائه شده در این سمینارها گردآوری و در اختیار علاقه‌مندان قرار گیرد.

مآخذ

- اسدی، مریم (۱۳۸۳). "مطالعه تأثیر استفاده از اینترنت بر رفتار اطلاع‌یابی - پژوهشی اعضای هیأت علمی رشته‌های مختلف دانشگاه تهران". در مجموعه مقالات آموزش استفاده‌کنندگان و توسعه سواد اطلاعاتی... به کوشش رحمت‌الله فتاحی... [و دیگران]. مشهد: مرکز آستان قدس رضوی.
- تصویری قمصری، فاطمه (۱۳۷۸). "بررسی رفتار اعضای هیئت علمی سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران و چگونگی تأثیر اینترنت بر آن". پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شیراز.
- روس، کارل گوستاو. ۱۳۷۶. "روش خلاق در تعریف نیازهای اطلاعاتی" ترجمه نسرین آخوندی اصل، اطلاع‌رسانی، دوره سیزده (شماره دوم): ۴۹-۵۷.
- مکی‌زاده تفتی، بی‌بی فاطمه (۱۳۷۶). "بررسی نیازهای اطلاعاتی اساتید محقق در دانشگاه شیراز". پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شیراز.
- نورمحمدی، حمزه‌علی (۱۳۷۶). "مطالعه رفتار اطلاع‌یابی متخصصان مراکز تحقیقات مهندسی وزارت جهادسازندگی در کسب اطلاعات علمی و فنی". پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس.
- _____ (۱۳۸۰). "بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیأت علمی دانشگاه مشهد در کسب

- اطلاعات". دانشور. سال نهم (شماره سی و ششم): ۱۴۹-۱۵۳.
- یمین فیروز، موسی (۱۳۸۲). "رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد از اینترنت". پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه فردوسی مشهد.
- Abdoulaye, K. (2002). "Information -seeking behaviour of African student in Malaysia". *Information Development*, 18 (3): 19-95.
- Bichteler, Julie & Dederick Ward (1989). "Information seeking behavior of geoscientist". *Spacial library*, 80(3):169-178.
- Cromer, Donna. E., and Mary E. Johnson (1994). "The impact the internet on communication among refrence librarians". *Reference Librarian*, 41/42: pp. 139-157.
- Francis, H. (2005). "The information seeking behaviour of social science faculty the university of the West Indies". *Journal of Academic Librarianship*, 31 (1): 67-72/
- Liebscher, Peter; Eilean Abels and Daneile W. Denman (1997). "Factors the influence faculty at small use of electronic networks by science and engineering the institutions". *Journal of American Society for Information Science*, 48(6): 497-507.
- Majid, Shaheen; Ali A. Momtaz and S. Eisen Shitz Tamar (2000). "Information seeking behaviour of agricultrual scientists in Malsysia". *Library and Information Science Research*, 22(2):145-163.
- Oakleaf, Megan J (2000). "The information seeking behaviour of humanist scholars at Kent state university". [online] Available: http://www.inona.msus.is_f/library_f/webind.htm.
- Shoham, Snunith (1998). "Scholarly Communication: a study of Israeli academic researchers". *Journal of librarianship and Information Science*, 30(2): 113-121.
- Van Styvendele, B. J. H. (1981). "University scientists and seekers of information: publication". *Journal of Sorce of Reference to Book and Their versus, Data of Librarianship*, 13(2): 83-92.
- Voight, M. J. (1959). "The research and his sources of scientific information" *Libri*, 9(3): 177-193.